

'Belangrijk dat keten telers ondersteunt bij vergroening'

Vertrekkende Jolanda Wijsmuller blikt terug en vooruit

Bestrijdingsmiddelenatlas uitgebreid met toxische druk

Wisselingen in Dagelijks Bestuur

CropLife NL start cyclus webinars

Inhoud

03 'Belangrijk dat keten telers ondersteunt bij vergroening'

Vertrekkende Jolanda Wijsmuller blikt terug en vooruit.

---

06 Bestrijdingsmiddelenatlas

De Bestrijdingsmiddelenatlas is uitgebreid met toxische druk.

---

08 Wisselingen in Dagelijks Bestuur

Twee leden afgetreden, drie nieuwe leden toegetreden.

---

09 Cyclus van webinars

CropLife NL is gestart met een cyclus informatieve webinars.

CropLife NL Bulletin - november/december 2024

CropLife NL Bulletin is een uitgave van CropLife NL. CropLife NL behartigt belangen van bedrijven die chemische en biologische gewasbeschermingsmiddelen ontwikkelen voor de Nederlandse markt. CropLife NL Bulletin verschijnt tweemaandelijks in digitale vorm. Aan- en afmeldingen voor een kosteloos abonnement kan via dit [formulier](#).

REDACTIE CropLife NL, Postbus 80523, 2508 GM Den Haag - croplife@croplife.nl - www.croplife.nl - CropLifeNL - LinkedIn

TEKST EN REALISATIE Fred Meijer Communicatie

FOTOGRAFIE Fred Meijer, Bayer, Jo Ottenheim, Syngenta

'Belangrijk dat keten telers ondersteunt bij vergroening'

Vertrekkende Jolanda Wijsmuller blikt terug en vooruit

Jolanda Wijsmuller heeft binnen haar huidige functie meerdere aandachtsgebieden: Integrated Crop Management (ICM), biologische middelen en kleine teelten.

In meerdere edities van CropLife NL Bulletin prijkt een interview met Jolanda Wijsmuller, sinds 1992 werkzaam bij CropLife NL-deelnemer Bayer CropScience. In deze editie een interview met haar omdat zij Bayer CropScience binnenkort gaat verlaten. We blikken met haar terug op haar loopbaan in de gewasbescherming en kijken uiteraard ook vooruit. Met daarbij speciale aandacht voor groene middelen.

Jolanda, 62 jaar geleden geboren in Eindhoven, twijfelde na afronding van de middelbare school tussen een studie in Wageningen en een agrarische hbo-opleiding. "Ik koos uiteindelijk toch voor de Hogere Tuinbouwschool in Den Bosch. Ik ben praktisch ingesteld, en om die reden leek me dat deze opleiding beter bij me zou passen."

Maar gaandeweg ontdekte Jolanda dat ze het toch interessant vond om onderzoek te doen. "Dat ondervond ik tijdens een stage bij de toenmalige Plantenziektenkundige Dienst (nu ondergebracht bij de NVWA). Daar deed ik registratieonderzoek voor gewasbeschermingsmiddelen. Dat werd destijds uitgevoerd door de Plantenziektenkundige Dienst, in opdracht van de ministeries die belast waren met de toelating van gewasbeschermingsmiddelen."

Onderzoek fruitteelt

Na haar studie startte Jolanda in 1985 daarom bij de Fruitteelt Proeftuin in het Limburgse Horst. "Daar heb ik veel onderzoek gedaan, dat dicht bij de praktijk stond. Ik heb in die tijd veel geleerd over ziekten en plagen."

In 1992 begon Jolanda bij haar huidige werkgever. "Daar was mijn werkveld aanvankelijk ook de fruitteelt. Ik deed onderzoek naar effectiviteit van middelen in het kader van het registratieonderzoek. Daarnaast was ik betrokken bij demonstratieproeven. Ook in die tijd was er al aandacht voor geïntegreerde gewasbescherming. Zo werden in de fruitteelt roofmijten ingezet tegen fruitspint en roestmijt. Nederland was daarmee voorloper in Europa. Wij onderzochten toen al welke middelen hiermee gecombineerd konden worden, dus welke middelen de roofmijten ontzien."

Later coördineerde Jolanda het tuinbouwonderzoek en vervolgens maakte ze de overstap naar marketing binnen de fruitteelt en de bloembollen. Naast haar werk binnen de gewasbescherming is Jolanda maatschappelijk actief. Ze is onder meer betrokken bij de lokale politieke partij NatúúrlijkHouten in haar gemeente, coördineert daar het inzamelen van zwerfvuil door de inwoners, en doet kerkelijk vrijwilligerswerk. Als waardering voor haar maatschappelijke inzet werd Jolanda in 2021 benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau.

Groene middelen

Na de eeuwwisseling kreeg duurzaamheid steeds meer aandacht binnen de gewasbeschermingsbedrijven. Dat vertaalde zich ook naar het werk van Jolanda. Sinds een aantal jaren heeft zij bij haar werkgever een functie met meerdere aandachtsgebieden. Dat betreft Integrated Crop Management (ICM), biologische middelen en kleine teelten. Voor dat laatste werkveld is zij namens Bayer CropScience aanspreekpunt voor de Coördinatoren Effectief Middelen en Maatregelen Pakket (CEMMP's) van de diverse sectoren (zie ook [dit artikel](#)).

Vanuit deze functie is Jolanda altijd nauw betrokken geweest bij het onderzoek rond groene middelen, dus middelen van natuurlijke oorsprong. Bijvoorbeeld bij een bacteriepreparaat dat voor meerdere doeleinden kan worden ingezet. "Onder meer door het toe te voegen tijdens het poten van aardappelen. Het preparaat beschermt de aardappelen dan tegen de bodemschimmel Rhizoctonia. Maar het preparaat kan ook worden ingezet tegen bladschimmels."

Telers nog terughoudend

Groene middelen, zoals het genoemde bacteriepreparaat, hebben volgens Jolanda veel te bieden. Wel merkt ze op dat er nog veel praktijkervaring moet worden opgedaan om te ontdekken hoe deze middelen zo effectief mogelijk toe te passen. Ook weet ze dat telers nog enigszins terughoudend zijn om met deze middelen synthetische middelen (deels) te vervangen. Dat vindt ze begrijpelijk, want biologische middelen werken wezenlijk anders dan synthetische middelen.

Ze illustreert: "Neem het genoemde bacteriepreparaat. Als je dat toevoegt bij het poten van aardappelen, stimuleert dat de uitgroeiende wortels om zogeheten exudaten uit te scheiden. Daardoor gaat de bacteriestam groeien. De stoffen die de bacteriën op hun beurt uitscheiden, stimuleren de planten om hormonen aan te maken die de plant beschermen tegen schimmels."

Werking indirect en complex

Kortom, de werking van middelen van natuurlijke oorsprong is veelal indirect, complex, en de mate van werking is afhankelijk van de omstandigheden tijdens en na toepassing. "Synthetische middelen hebben een veel duidelijker werking, die bovendien minder afhankelijk is van de omstandigheden en die makkelijker voorspelbaar is. En doorgaans ook direct waarneembaar, in tegenstelling tot veel groene middelen. Telers willen begrijpelijkerwijs een grote mate van zekerheid als zij een bestrijding uitvoeren." Ook hebben synthetische middelen meestal een hogere mate van effectiviteit dan biologische middelen, die bovendien een kortere werkingsduur hebben. Daardoor moeten biologische middelen vaker toegepast worden. "Wij doen veel, langjarige praktijkproeven om uit te zoeken hoe, wanneer en onder welke omstandigheden biologische middelen het best toegepast kunnen worden. Wat betreft de resultaten kijken we dan niet alleen naar opbrengst, maar ook naar effecten op de biodiversiteit, houdbaarheid, externe kwaliteit en de minerale samenstelling van het geoogst product. Via de voorlichting, keten en adviseurs verspreiden wij deze kennis onder de telers."

Rol keten

Jolanda is een groot voorstander van vergroening in de gewasbescherming. Ze heeft daar wel, mede op basis van ervaring, ideeën bij: "Bij de vergroening van het middelenpakket dat telers gebruiken, hebben veel partijen een belangrijke rol. Het is belangrijk dat de keten telers ondersteunt in dit proces, bijvoorbeeld door een hogere prijs te bieden voor producten die geteeld zijn met inzet van groene middelen. Dit is vooral nodig omdat het gebruik van biologische middelen veelal duurder is dan het gebruik van synthetische middelen."

Vanuit het veld weet Jolanda dat telers graag willen verduurzamen. "Maar de individuele teler moet nu eenmaal op zijn kosten letten, om zijn of haar bedrijf rendabel te houden. Ook wil een teler op safe spelen als hij een bespuiting uitvoert. Niet alleen om zijn oogst veilig te stellen, maar ook voor kwaliteitsbehoud van het eindproduct, mede met het oog op de kwaliteitseisen die afnemers en consumenten stellen. Biologische middelen bieden, in ieder geval op dit moment, op dat vlak iets minder zekerheid dan de meeste synthetische middelen. Dat brengt dus meer risico met zich mee. Dat risico, plus de extra kosten van biologische middelen, kun je niet volledig bij de teler leggen."

Jolanda heeft veel contacten binnen de keten. Denk daarbij aan retail, telerscoöperaties, verwerkers, voorlichting en adviseurs. "Ik snij dit onderwerp regelmatig aan bij deze partijen. Het is een lastig onderwerp, onder meer omdat deze partijen begrijpelijkerwijs niet aan telers willen opleggen welke middelen ze moeten gebruiken. Toch pleit ik ervoor om met de hele keten hierover in gesprek te gaan, en te zoeken naar mogelijkheden om telers te bewegen om meer groene middelen in te zetten."

Paksoi in een kas.

Niet één-op-één

De laatste jaren zien we dat de bij CropLife NL aangesloten bedrijven het middelenpakket steeds meer vergroenen. Een ontwikkeling die nog steeds doorgaat. Jolanda merkt op: "Het is niet zo dat synthetische middelen één-op-één door groene middelen kunnen worden vervangen, iets wat door veel beleidsmakers en politici wordt gedacht. Momenteel staan op de Europese lijst met goedgekeurde stoffen ruim tweehonderd goedgekeurde groene actieve stoffen. Dat is inmiddels de helft van het totale aantal goedgekeurde actieve stoffen. Daarnaast zijn er veertig groene actieve stoffen die op goedkeuring wachten."

Middelenpakket krimpt

Deels hebben de groene actieve stoffen een onderlinge overlap qua werkingsgebied. Dat maakt het aantal toepassingen voor groene middelen wel beperkt en dat betekent dat synthetische middelen nog steeds een belangrijke rol spelen bij het zeker stellen van oogsten. "Tegelijkertijd komen veel bestaande actieve (synthetische) stoffen niet door de herregistratie heen, en vallen er dus voortdurend middelen weg. Dat is het gevolg van de steeds strenger wordende toelatingseisen in Europa. In de afgelopen zes jaar zijn 60 stoffen die door de herregistratie heen moesten niet verdedigd, om diverse redenen. Van de 41 stoffen die wel verdedigd zijn, is 60 procent niet goedgekeurd op basis van de zogeheten cut-off criteria. Deze stoffen komen niet in aanmerking voor risicobeoordeling, omdat ze bepaalde eigenschappen hebben."

Die strengere eisen hebben mede tot gevolg dat er momenteel slechts 19 nieuwe, innovatieve synthetische stoffen in Europa in aanvraag zijn, constateert Jolanda. "Ondanks de aanwas met nieuwe groene middelen krimpt per saldo het effectief middelenpakket, en hebben telers een steeds kleinere gereedschapskist tot hun beschikking."

Innovatie versnellen

De gewasbeschermingsbedrijven innoveren volop, zeker op het gebied van groene gewasbescherming. "Daar wordt hard aan gewerkt", weet Jolanda. "Door capaciteitsgebrek bij de Europese toelatingsinstanties ondervinden groene middelen vertraging in het beschikbaar komen voor de markt. Het voornemen is om dit te versnellen door groene middelen in de beoordeling voorrang te geven. Het Ctgb heeft hiervoor het verduurzamingsloket in het leven geroepen. Dat is mooi. Maar het alom heersende idee dat dit innovatie zal versnellen, is helaas een misvatting."

Jolanda vervolgt: "Door de steeds strenger wordende toelatingseisen, ook voor groene middelen, wordt het moeilijker om middelen te ontwikkelen die aan de Europese eisen voldoen. Bovendien is het traject tot aan markttoegang inmiddels zo'n tien tot vijftien jaar. Wil je innovatie versnellen, maak dan het toelatingsproces minder complex. En ga middelen in ieder geval weer beoordelen op basis van risico, en keur ze niet af omdat ze bepaalde eigenschappen hebben. Wereldwijd vindt er volop innovatie plaats, maar een deel hiervan bereikt Europa niet door dit zeer stringente toelatingssysteem." Andere continenten voeren voor alle actieve stoffen, onafhankelijk van de eigenschappen, een risicobeoordeling uit. "Door deze strikte criteria verliest Europa daarnaast onnodig een hele reeks waardevolle actieve stoffen die veilig gebruikt kunnen worden. Deze stoffen blijven wel beschikbaar voor boeren en tuinders op andere continenten, maar niet in Europa."

Geloof in technologie

Per 1 januari 2025 stopt Jolanda bij Bayer CropScience. Ze heeft nog geen vastomlijnd idee wat ze daarna gaat doen. "Wellicht ga ik verder als zelfstandig adviseur of iets in die geest. Ik vind de land- en tuinbouw, en in het bijzonder gewasbescherming en verduurzaming, nog steeds interessant. In de transitie naar verduurzaming staat de plantaardige teelt voor grote uitdagingen. Er zijn veel onzekerheden, bijvoorbeeld als het gaat om behoud van een voldoende breed effectief middelen- en maatregelenpakket om ziekten, plagen en onkruiden te beheersen. Tegelijk heb ik een sterk geloof in de technologie en de mogelijkheden daarvan. Dat betreft cameratechnologie om ziekten en plagen in een heel vroeg stadium op te sporen en zeker ook precisietechnologie, die een drastische vermindering van het middelgebruik realiseert, en daarmee de risico's voor mens, dier en milieu verkleint. Het zou goed zijn als deze technische innovaties versneld ingebed zouden worden in de uitvoering van het toelatingsbeleid." Tot slot: "En, zoals eerder bepleit, zou het goed zijn om het toelatingsproces minder complex te maken en voor alle stoffen te kiezen voor een risicobeoordeling, zodat er meer innovatieve actieve stoffen hun weg naar de telers kunnen vinden. Anders zal het heel lastig worden om in Europa voldoende voedsel te blijven produceren. Het water staat ons veel hoger aan de lippen dan menigeen denkt en ik maak me hier serieus zorgen over. Ook belangrijk: ga als keten met elkaar in gesprek hoe telers te ondersteunen bij de vergroening van het middelenpakket dat zij inzetten om hun gewassen te beschermen tegen ziekten, plagen en onkruiden."

Bestrijdingsmiddelenatlas uitgebreid met toxische druk

De Bestrijdingsmiddelenatlas geeft op grond van meetgegevens van regionale waterbeheerders een landelijk beeld van bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater (gewasbeschermingsmiddelen en biociden). Onlangs is de Bestrijdingsmiddelenatlas uitgebreid met het begrip toxische druk. Wat houdt dit in? En wat heeft deze uitbreiding te bieden? Twee betrokken deskundigen geven uitleg.

"In het geval van de [Bestrijdingsmiddelenatlas](#) is toxische druk een risico-inschatting op het gebied van de ecotoxicologie. Met deze toevoeging geeft de Bestrijdingsmiddelenatlas een genuanceerder en eerlijker beeld van de toestand van oppervlaktewater, als het gaat om bestrijdingsmiddelen en de risico's voor de biodiversiteit van het waterleven. Het gaat hierbij niet om een daadwerkelijk gemeten effect op het waterleven, maar om de grootte van het mogelijk effect, dus een risicomaat. Met de toevoeging van het element toxische druk leent de Bestrijdingsmiddelenatlas zich bovendien beter als beleidsinstrument, met name ook in relatie tot de Kaderrichtlijn Water."

Internationaal toegepast instrument

We spreken met Leo Posthuma en Marco Visser. Leo Posthuma is senior onderzoeker duurzaamheid en milieurisico's aan het RIVM. Daarnaast is hij bijzonder hoogleraar duurzaamheid en milieurisico's aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Als onderzoeker heeft hij jaren geleden aan de basis gestaan van de introductie van het begrip toxische druk (toxic pressure), dat inmiddels een internationaal toegepast instrument is om toxische risico's in kaart te brengen, van alle soorten stoffen en mengsels die een toxische werking kunnen hebben. Vanuit zijn deskundigheid is Leo Posthuma nauw betrokken bij de toevoeging van toxische druk aan de Bestrijdingsmiddelenatlas.

Marco Visser studeerde ecologie aan Wageningen UR, met een focus op statistiek en wiskunde, en promoveerde daarna aan de Radboud Universiteit. Hij is projectleider van de Bestrijdingsmiddelenatlas, en werkzaam bij het Centrum voor Milieuwetenschappen (CML) van Universiteit Leiden, waaraan hij tevens verbonden is als universitair docent. Het CML is het instituut dat de Bestrijdingsmiddelenatlas samenstelt. Het ministerie van IenW en Rijkswaterstaat verstrekken financiering en houden toezicht, terwijl beheer en uitvoering van de Bestrijdingsmiddelenatlas onafhankelijk plaatsvinden.

Potentieel aangetaste fractie

De Bestrijdingsmiddelenatlas bestaat al geruime tijd. Zoals gezegd, geeft de Bestrijdingsmiddelenatlas op grond van meetgegevens van regionale waterbeheerders een landelijk beeld van bestrijdingsmiddelen in het oppervlaktewater. Daarbij gaat het om actieve stoffen van deze middelen. Recent is het begrip toxische druk toegevoegd aan de Bestrijdingsmiddelenatlas. Leo Posthuma legt de essentie van toxische druk uit: "Toxische druk wordt uitgedrukt in 'potentieel aangetaste fractie', kortweg PAF. De term 'potentieel' geeft aan dat het om een risico-inschatting gaat. In het geval van oppervlaktewater en bestrijdingsmiddelen: de PAF geeft aan welk percentage van het waterleven schade zou kunnen ondervinden bij de aangetroffen hoeveelheid bestrijdingsmiddelen in een waterlichaam." Marco Visser vult aan: "Toxische druk geeft dus de omvang van het risico aan, en niet de daadwerkelijk gemeten schade op een specifieke plek. De lokale mate van schade is uiteindelijk van meerdere factoren afhankelijk. Denk daarbij aan de samenstelling van het waterleven (de ene soort is kwetsbaarder dan de andere), of een sloot al dan niet zojuist geschoond is (geeft stress aan het waterleven), het seizoen enzovoorts. De PAF geeft het risico op schade aan in een waterlichaam met gemiddelde kenmerken."

Ook mengsels

"Wat we met de toevoeging van toxische druk ook meenemen, is het mogelijk effect van mengsels van bestrijdingsmiddelen", vervolgt Leo Posthuma. "Stel, in een waterlichaam worden meerdere bestrijdingsmiddelen aangetroffen, maar bij geen enkel middel is sprake van een normoverschrijding. Dan nog is er door combinatie van deze middelen een risico op schade aan het waterleven. Dit wordt meegewogen bij het bepalen van de toxische druk."

Kortom: tot voor kort bracht de Bestrijdingsmiddelenatlas alleen in kaart in welke waterlichamen welke bestrijdingsmiddelen zijn aangetroffen, en of er al dan niet sprake is van normoverschrijdingen. De toevoeging toxische druk aan de Bestrijdingsmiddelenatlas geeft aansluitend en aanvullend een beter en completer beeld van de risico's voor het waterleven, aan de hand van de zogeheten potentieel aangetaste fractie (PAF), aanvullend op de waarneming of er al dan niet sprake is van normoverschrijdingen.

Kaderrichtlijn Water

Het toevoegen van toxische druk maakt de Bestrijdingsmiddelenatlas beter toegerust als beleidsinstrument, stelt Marco Visser. Hij legt uit waarom: "De PAF resulteert in één getal, waarin veel factoren zijn verwerkt en gewogen. Daarmee kun je met één getal laten zien hoe het gesteld is met de risico's voor het waterleven in een waterlichaam, in relatie tot de aangetroffen bestrijdingsmiddelen. En dit over de jaren volgen. Dat kun je ook per regio doen of landelijk. Het leent zich dus goed om trends weer te geven." Leo Posthuma vult aan: "We hebben daarbij bewust een vertaalslag gemaakt naar de Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW hanteert het principe 'one out, all out'. Dat wil zeggen: een normoverschrijding door één stof is voldoende om te zeggen dat een waterlichaam niet aan de kwaliteitsdoelstelling voldoet. Daarbij maakt het geen verschil of er één of meerdere stoffen de norm overschrijden, en ook niet in welke mate. Maar daarmee worden eventuele verbeteringen gemaskeerd. De Europese Commissie heeft daarom een amendement aan de KRW toegevoegd, dat toestaat dat ook andere instrumenten mogen worden ingezet om de waterkwaliteit in beeld te brengen. Het instrument toxische druk leent zich daar uitstekend voor en is daarom een waardevolle toevoeging aan de Bestrijdingsmiddelenatlas."

Marco Visser, Universiteit Leiden: "Toxische druk geeft de omvang van het risico aan, en niet de daadwerkelijk gemeten schade op een specifieke plek."

Leo Posthuma, RIVM: "Door de toevoeging van toxische druk geeft de Bestrijdingsmiddelenatlas een genuanceerder en eerlijker beeld van de toestand van oppervlaktewater."

Wisselingen in Dagelijks Bestuur

CropLife NL verwelkomt in het dagelijks bestuur een aantal nieuwe gezichten:

- Ivan Konovets (Business area head Benelux bij Syngenta), die zich onder meer zal bezighouden met public & governmental affairs op EU en internationaal niveau.

- Tom van der Gouw (Head of sales bij Bayer), die zich zal bezighouden met distributie-aangelegenheden en digitalisering.

- Bart van der Linden (Managing Director Cluster Head Belgium, The Netherlands and Luxembourg bij UPL), die zich zal richten op public & governmental affairs op nationaal niveau.

Zij nemen de plaatsen in van Sylvain Moissonnier (Bayer), Hans Buth (Syngenta) en Han Rupert (Adama).

Het bestuur wordt gecompleteerd door CropLife NL-voorzitter Nico Stuijt (Certis Belchim) en Meerten Smit (BASF Nederland).

Bart van der Linden (UPL)

Ivan Konovets (Syngenta)

Tom van der Gouw (Bayer)

CropLife NL start cyclus webinars

Op 7 november jongstleden gaf CropLife NL een webinar over de onderwerpen 'waarom gewasbeschermingsmiddelen' en 'het registratiesysteem voor gewasbeschermingsmiddelen'. CropLife NL organiseerde deze webinar omdat zij merkte dat bij de verschillende vertegenwoordigende organen, op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau, de kennis op het gebied van gewasbescherming soms tekortschoot en zij er wel besluiten over moeten nemen. Daarnaast gaf een aantal stakeholders aan dat ze regelmatig nieuwe medewerkers hebben, die bijgepraat willen worden over dit onderwerp. Gezien de behoefte aan informatie, heeft CropLife NL nu het voornemen om twee keer per jaar een dergelijke webinar aan te bieden.

De webinar werd gepresenteerd door Eric Kiers (Directeur Verduurzaming CropLife NL) en Manon Moonen (commissielid registratiezaken CropLife NL en registratiemanager bij Syngenta). "De webinar telde een kleine veertig deelnemers en dat overtrof onze verwachtingen voor zo'n eerste webinar", zegt Eric. "Mede vanwege die belangstelling hebben we besloten hier een cyclus van te maken. Met in het voor- en najaar een webinar. Met als symbolisch ezelsbruggetje om te onthouden: steeds in de week van de Biddag en de Dankdag voor het gewas. De eerstvolgende webinar zal dan in de week van 12 maart 2025 zijn."

De webinars staan open voor alle geïnteresseerden. De aankondiging wordt steeds gedaan per e-mail en via LinkedIn.